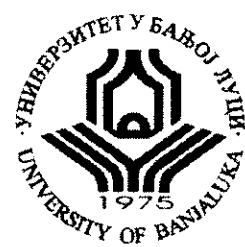


**УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ  
ФАКУЛТЕТ: ФИЛОЗОФСКИ**



**ИЗВЈЕШТАЈ  
о оцјени урађене докторске тезе**

**ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ**

На сједници Наставно-научног вијећа Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци одржаној 4.6.2013. године именована је комисија за оцјену докторске дисертације кандидата mr Фикрета Мицића, директора Кантоналног архива у Бихаћу. Комисију чине: професор др Ђорђе Микић, професор емеритус из Бање Луке, професор др Душан Берић из Новог Сада и доцент др Милош Ковић из Београда.

Датум и орган који је именовао комисију. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање и назив универзитета и факултета у којој је члан комисије запослен.

**1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ТЕЗЕ**

Докторска дисертација mr Фикрета Мицића „ТВРЂАВЕ-ГРАДОВИ ПОУЊА У ОСМАНСКОМ И АУСТРОУГАРСКОМ ПЕРИОДУ“ садржи 322 странице текста, 388 напомена из 25 архивских извора, необјављених и објављених и 73 литературна дјела, са 25 табела и 111 слика. Текст је распоређен у два дијела: први – друштвено политички и војни аспект и други – појединачне тврђаве, градови. Текст је поред Предговора, Увода и Закључка распоређен у 16 цјелина са више мањих поднаслова.

- a) Истакни основне податке о докторској тези: обим, број табела, слике, број цитиране литературе и навести поглавља.

**2. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ**

У Уводу је кандидат обрадио предмет рада своје дисертације. Ту је изложио главне замисли на којима је базирао и описивао основне идеје које је надограђивао на радовима досадашњих аутора за свако поглавље и у њиховом складу. При томе је полазио од тврђње да је Османско царство било једна врста државе-царевине свјетских простора или размјера. У систему владавине на локалном нивоу какво је било и Поуње учествовало је домаће становништво и са високих положаја, концентрисано у затеченим или новонасталим тврђавама – градовима у војном, економско-привредном, образовном и културном смислу. После њихове даље освајачке улоге, те тврђаве-градови играју инвазивнију улогу у надирању, а у повлачењу одбрамбену све до аустроугарске окупације, када добијају углавном

окупационо-колонијалну функцију на економској основи.

У оцени Увода и Прегледа литературе, мр Фикрет Мицић је најпре обрадио разлоге и циљеве истраживања. Обраду питања функције тврђава-градова Поуња у османском и аустроугарском периоду одабрао је за предмет своје докторске дисертације због тога што оно није ни парцијално ни целовито обрађено и зато што се оно досадашње написано више односи на прошлост до доласка Османлија, а мање на раздобље њихове власти од 16. века, а још мање на аустроугарско раздобље. За османско раздобље главни извори налазе се у турским архивама у Истанбулу и Анкари, а они доскора нису коришћени. Мр Мицић је био у могућности да те изворе директно и индиректно користи, првенствено пописне дефтере, у којима тврђаве-градови Поуња заузимају знатније мјесто. Исто тако је унео и податке из аустроугарског раздобља који тврђавама-градовима дају други смисао. Обрадом овог питања кандидат је боље објаснио не само архитектонско-грађевинску страну тврђава-градова већ и њихове одбрамбено-војничке функције у ратној историји и у разумевању друштвених, политичких, економских и културних догађаја. Посебан нагласак обраде ових питања карактерише њихова гранична функција у османском раздобљу и експанзивно-колонијална у аустроугарском раздобљу. Истраживач је свим тврђавама-градовима у Поуњу и Цазинској Крајини којих је било око 70 дао смисао лимеса утврђених градова у систему одбране средњовековних држава југоисточне Европе. Они су у 15. и 16. веку својим положајем, а посебно фортификацијом, осигуравали заштиту својих становника и омогућавали експанзију против туђих становника. Значајно је истаћи и тај разлог ки циљ обраде овог питања у томе што су те поуњске тврђаве-градови обрађене обједињено. Тиме је постигнут не само научни смисао овог питања у историји већ и његов културни смисао који се постиже израдом једног елaborата за заштиту културне баштине читавог поуњског подручја као простора високе културне вредности у циљу осигурања од пропадања. У овом циљу кандидат је своја истраживања усмерио у правцу структуралне анализе Поуња, посматрајући га као једну целину. У том смислу је истражио његове цикличне осцилације, пошавши од његове традиционалне историје и историографије, која утврђује појединачне чињенице и показује карактерне вредности у низу локалних питања. У наведеном циљу, кандидат је простор Поуња посматрао са методолошке тачке гледишта кроз време дугог трагања, тј. Кроз структуру друштва, кроз политичке и социјалне околности и догађаје.

У циљу валоризације свих елемената старих тврђава-градова Поуња, кандидат је истражио и описао њихово порекло, назив, локацију, типографију, грађевинску трансформацију и кроз угарско-хабзбуршко раздобље и кроз османско раздобље. Тако је сагледан укупан историјски мозаик Поуња свих тврђава-градова појединачно од Двора на Уни до Кулен Вакуфа и ширег подручја бихаћко-казинског краја, уз истицање нагласка оних које су имале већи значај, већу улогу и важност у раздобљу османске власти. Дат је детаљан опис типологије тврђава као градова управних центара области, тврђава-градова који су имали стамбене објекте унутар зидина или били седишта босанских капетана, до развијања цивилног насеља у њима. Истовремено је кроз више поглавља систематизовано и хронолошки научно анализирао Поуње од развијеног феудалног система средњовековног доба до османских споредних и коначних освајања кроз бројне упаде хабзбуршке војске у циљу повратка освојених подручја, разграничења, буна и устанака Крајишника против османских валија. Често су босански капетани и диздари ових тврђавских градова плаћали својим животом и слободом своја права на самосталност и очување идентитета до коначне аустроугарске окупационе инвазије, која је завршена задња

падом Пећи у односу на целу БиХ.

Допринос тезе у решавању изучавање проблематике почива на суштини историјске науке која је увек везана за време и простор. Полажући своја истраживања тврђава-градова Поуња лоцираних између два светска и супротстављена царства – турског и хабзбуршког – на најпре написане радове у којима је приказано, махом делимично и успутно, а понекад и нејасно, па и нетачно, кандидат је ову занимљиву и уску проблематику глобализовао, објаснио праву историјску улогу и значај. Тврђаве-градове је посматрао као фортификационско градитељство, најпре после пада Босне под Османлије 1463. и успостављање мађарског одбрамбеног система Јајачком и Сребреничком бановином, затим пада бановина и османлијско надирање до пада Бихаћа 1592. и даље продирање до 1690. и повлачење од тада до 1878. када је Аустроугарска окупирала БиХ.

Аутор најпре расчишћава са романтичарском сликом тврђава-градова и гради историјску причу на стратешко-војној и економско-привредној улози. Употпунио је истраживања топографске фактографије која још више допуњава укупну историјску улогу тврђава-градова Поуња у одбрани и очувању политичког опстанка једне државе на рачун друге државе. Услед тога што је доступна сачувана документација о овим тврђавама-градовима несразмерно распоређена за поједина раздобља, кандидат је дао нагласак оној садржини документација која више говори о османским одбрамбеним системима и вредностима фортификационског градитељства и босанске историје. При томе показује како је Поуње и његово становништво и у османском надирању и повлачењу живело у страху и бежању из унутрашњости Босне, из Јајачке бановине, из њених тврђава-градова уз Врбас, као прву линију отпора османској инвазији, који су имали пресудан значај у томе заустављању Османлија у њиховом продору у југоисточну Европу.

Кандидат није обрађивао тврђаве-градове Поуња само историјским подацима, већ и посматрањем из близине. Иако у рушевинама, њихови остаци оживљавају специфичну друштвено-економску и политичку атмосферу и организацију европског феудализма и османско-спахијског и тимарског система. За те тврђаве кандидат наводи да су због тога што су подигнуте на врлетним стенама или на заштићеном водном опкопу, да оне и данас, као бургови у Европи, представљају део ритерског доба и да су најбоља илustrација тадашњих политичких и социјалних прилика живота владајуће феудалне класе и запада и истока. Такви градови били су материца и за предграђа која су се око њих развијала. Посматрањем је уочено да је већина тврђава има очуване остатке који омогућавају сагледавање некадашњег изгледа. Оне показују да су неке од њих обнављане и дограђиване сходно развоју војне технике, чиме су губиле своје изворне средњовековне облике. Преглед коришћене литературе показује да су у раду обухваћена и најновија и најзначајнија дела из ове области и код нас и у свету. Проучавање турских извора и турске литературе обогатили су овај рукопис. Примарни извори су подељени у две групе: једна је сликовни материјал-планови, карте, фотографије, а друга су писани документи, објављени и необјављени и литература, домаћа и страна. Обе групе су делимично смештене у архивима, библиотекама и музејима у БиХ, али и у светским центрима.

- Укратко истаћи разлог због којих су истраживања предузета и циљ истраживања;
- На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан;
- Навести допринос тезе у рјешавању изучавање проблематике;
- У прегледу литературе треба водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету.

### 3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Методе које је аутор користио у обради тезе биле су генералне и изведбене. Превасходно се руководио методом историјске науке – компаративном и аналитичком, али и методом карактеристичном за географију, историјску географију и синтетично-историјску и географску методу, јер је проучавани простор задирао дубоко у делове преко граница оба царства. Највише се служио аналитичком методом, јер је анализе усмеравао на овај материјал који најдубље говори о релевантним историјским процесима. Служећи се методом модерне историографије он је успешно реконструисао одређена дешавања на граници Поуња и у њему. С обзиром да је кандидат ово питање дugo изучавао прије рада на докторској дисертацији није било промене пријављених резултата у пријави тезе. Истраживања дају довољно података за одбрану и објаву урађеног текста рукописа. Статистичка обрада и ликовни материјал су довољни, а резултати јасно и писмено обрађени.

- а) објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзир за избор материјала;
- б) дати кратак увид у примјењени метод рада при чemu је важно оцјенити сљедеће:
- в) да ли су примјењене методе адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
- г) да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
- д) да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
- е) да ли је статистичка обрада података адекватна;
- ж) да ли су добивени резултати јасно приказани;

### 4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Резултати и научни допринос истраживања докторске дисертације мр Фикрета Мицића показују да је она утемељена на широкој изворној основи објављене и необјављене грађе из Цариградског архива, а која се чува у архивима у Сарајеву. Врло детаљно су обрађени друштво и политика на којима се темељио историјски развој и трансформација тврђава-градова Поуња, чији су темељи средњовековни угарски, а који су током векова иза пада Босне били у саставу Угарске. Кандидат те тврђаве знатно разликује од средњовековних босанских тврђава. Он је међу тврђавама ове скунине нашао и издвојио по разним величинама и основама, од најједноставнијих до сложених фортификација са више фаза грађења.

Упоредо са описом и обрадом тврђава, у раду су обрађени чести ратови након османског пораза под Бечом и мира у Карловцима 1699. у којем су Хабзбурговци настојали да поврате раније изгубљена угарско-хрватска подручја услед сталног упада Османлија. Дао је значај и занимљив нагласак бројним бунама и устанцима Крајишника против босанског валије.

Централно место рада, опис и значај поуњских тврђава-градова аутор је обрадио научном критичношћу са посебним подацима за сваку тврђаву, не само у смислу историјског настанка и развоја, него и валоризације данашњег стања, очувања и заштите објекта као културне баштине. Овај део текста је попраћен бројним историјским и савременим фотографијама. Тиме су први пут концентрисане све тврђаве-градови у један текст. Он тиме омогућава израду једног елaborата за заштиту културне баштине читавог поуњског краја.

Свако ауторово изнето мишљење поткрепљено је аргументима и прворазредним изворима. Тврђаве-градове је посматрао широко у свим аспектима друштвеног живота. Град у било којем облику: тврђава, касаба, шехер, варош – постао је временом хомогенизован простор становништва, центар комуникације, жариште друштвених, привредних, политичких и духовних струјања. Било је насеља независно од тврђава, као што су рударска места или насеља са трговачком колонијом, царинарнице, центри производње оружја и оруђа.

- а) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
- б) Оцијенити да ли су добивени резултати правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао доволно критичности;
- в) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдiti или назирati.

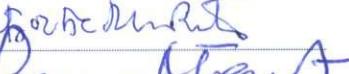
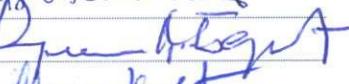
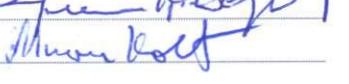
## 5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Закључна разматрања и предлози говоре да је кандидат током истраживања зналачки добрајивао начела, поставке и композицију рада. Његова научна зрелост огледа се у обраћању пажње на више отворених питања и дилема које се нису могле решити ситним фрагментима и подацима незннатне изворне грађе. Гледано у целини, текст одликују највиши научни стандарди и захтеви докторске дисертације историјских наука. На основу свега наведеног, чланови Комисије предлажу Наставно-научном већу Филозофског факултета у Бањалуци и декану академију Драги Бранковићу да mr Фикрету Мицићу одобри одбрану докторске дисертације „ТВРЂАВЕ-ГРАДОВИ ПОУЊА У ОСМАНСКОМ И АУСТРОУГАРСКОМ РАЗДОБЉУ“.

- а) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- б) Ако је приједлог негативан, треба дати опширније образложение и документовано указати на учињене пропусте, односно недостатке написане докторске тезе.

Бањалука, 10. јуна 2013.

## ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Ђорђе Микић 
2. Др Душан Берић 
3. Др Милош Ковић 
4. \_\_\_\_\_
5. \_\_\_\_\_
6. \_\_\_\_\_

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жeli да потпише извјештај јер се не слажe са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложение, односно разлог због којих не жeli да потпиše извјештај.